

İslam'da, Şia'nın dayandığı kaynakları

Sayın okuyucumuzun anlayışına sığınarak çok iddialı bir meseleyi, kısa öz olarak anlatmaya çalışacağız. Önce Hilafet (Vasi ve velayet) meselesini ayet ve hadisler ışığında ele alacağız. Bir önceki yazımızda da belirttiğimiz gibi biz burada Şia'nın dayandığı kaynakları sizlerin bilgisine sunuyoruz. Bunun dışında başka hiçbir maksadımız yoktur.

Hz. Muhammed'in peygamberliğinin başlangıcı olarak gelen ilk ayetten sonra üç yıl ayet gelmedi. Bu üç yıl "Vahyin fetret zamanı" olarak biliniyor.(Kur'an-ı Kerim ve Meali, Açıklama bölümü S 5, Abdülbâki Gölpınarlı.) Dördüncü yılda gelen (Şuara suresi 214) mealen" en yakın akrabalarını korkut" ayetinin gereğini yerine getirirken birinci İmam olan, Hz. Ali'nin, insanlar arasında yerinin nerede olduğu, o gün orada hazır bulunanlara açıklandı. Bu ayetin nazil olmasıyla yakın akrabalarını çağırarak onlara bir yemek yedirdikten sonra açıktan davete başladı. Bu davette Abdulmutallip neslinden erkek olarak kırk kişinin katıldığını yazıyorlar. Resûlullah: "Ey Abdulmutallip oğulları! Ben size dünyanın ve ahiretin hayırlısı bir din getirdim. Bu dini ilâda (yüksekte tutma, yüceltme) bana yardım edecek hanginizdir" dedi. Fakat hiç kimseden ses çıkmayınca, içlerinden en küçükleri olan Hz. Ali:

"Ya Resûlullah! Bu dini ilâda ben senin vezirin olurum" der. Resûlullah onun boynuna sarılarak: "Bu benim biraderim ve vasimidir. Siz buna itaat edin" deyince oradakiler gülüşüyorlar ve Ebu Talib'e "Bak! Yeğenin sana oğlun Ali'ye itaat etmeni emrediyor" derler ve dağılırlar. Bir başka toplantı daha yapılır aynı şeyler orada da tekrarlanır. Orada hazır bulunanlardan Ebu Leheb, Hz. Muhammed'e hakaret ederek çok ağır sözler söyler. Buna çok üzülen peygamberimizi, teskin etmek için Ebu Leheb hakkında "Mesed" bir başka adıyla "Tebbet" sûresi nazil olur.(Hulâsat-ül Beyan. C.10,S.3960, Mehmet Vehbi.)

Aynı olayı Taberî'de şöyle naklediyor: Peygamber davetini hususi yapıyordu. Üç yıl sonra nazil olan ayetten sonra (Maide, 67) daveti umumi ve aşikâre yapmaya başladı. Bu ayetin nazil olmasından sonra Safa üzerine çıkıp seslendi. Mekkeliler toplandıktan sonra "Ey Küreyiş! Ben sizin aranızda nasıl bir kişi idim? Dediler: "Sen doğru sözlü, eminsin, senden hiç yalan söz işitmedik." Şimdi ben size derim ki: "Ben Tanrının hak Peygamberiyim. Tanrıya tapın ve putlardan el çekin. Eğer böyle yapmazsanız Hak Teâlâ gökten bela erıştırir." Ebu Leheb orada idi. "Ey Muhammed bizi dine mi çağırıyorsun?" diyerek hakaretler etti. Halkı dağıtarak Peygamberi dinlemelerine mani oldu. Bu olanların neticesinde Ebu Leheb ile ilgili sure nazil oldu. Yaşanan bu olaylardan sonra: "Sen ilkin en yakın hısımlarımı inzar et" (Şuara 214) ayeti nazil oldu. Bunun üzerine hemen Hz. Ali'ye gidip yemek hazırlatmasını söyler. Amcalarını ve diğer yakınlarını davet etmesini söyler. Gelenlerin hepsi bu yemekten yemelerine rağmen yemekte bir eksilme olmadığını görürler. Ebu Leheb: Bize cadılgını göstermek için mi, bizi buraya çağırdın diyor. Resûlullah üzülür fakat o gün bir şey söylemez. Başka bir gün yine yemek hazırlatıp hepsini tekrar davet eder. Yemekten sonra: "Ey amcalar, ey hısımlar, ey kişiler! Ben bütün halka Tanrının Resulüyüm ve hasetsen size ki, benim kavmimsiniz. Hemen Allah Teâlâ'ya ve benim risaletime inanın ki Allah Teâlâ size cennet vere" Kimseden ses çıkmaz. Ebu Talip: "Ey Muhammed! Sen söyledin, biz işittik, bizi bırak düşünelim bakalım." Bunun üzerine Peygamberimiz: "Ey hısımlar, sizden kimse var mı ki benim peygamberliğimi tasdik ede, ta ki ben onu halife edineyim". Kimse cevap veremeyince Hz. Ali: "Ya Resûlullah! Eğer hiç kimse inanmazsa ben inanmışım," dedi. Resûlullah da: "Ya Ali sen inanmışsın ve sen benim kardeşimsin ve hem vasimsin." Orada bulunanlar Ebu Talip'e: "Muhammed senin oğlunu senin üzerine beyledi" diyerek dağıldılar. Bundan sonra davetini açıktan yapmaya başladı. Ebu Talip'in korkusundan kimse bir şey söyleyemezdi (Tarih-i Taberi Tercümesi. C. 2. S 356-57).

Peygamberimiz Hz. Ali'nin diğer akrabaları ve etrafında bulunan insanlara göre farklı yerde ve görevde bulunduğunu, elçilik görevine başladığı dönemin ilk yıllarında açıkça ortaya koymuştur. Bu olayı detaylı bir şekilde anlattıkları için biraz uzunca nakiller yaptık. Zaten bu konu sadece bununla sınırlı değil. Yirmi üç yıllık tebliğ süresinde, çeşitli vesilelerle gelen ayetlerin, nazil olma sebepleri ve bunlarla ilgili hadisler yukarıdaki görüşleri destekler mahiyettedir. M. Hamdi Yazır ünlü tefsirinde Maide suresi 55. ayetinin iniş sebebini açıklarken umuma şamildir veya Hz. Ebu Bekir hakkında indiğini naklettikten sonra İbni Abbas ve Ebu Zeer'in rivayetlerine yer verir: Mescitte namaz kıldıktan sonra bir dilenci "Ey Rabbim şahit ol Resûlullah'ın mescidine geldim, dilendim, kimse bana bir şey vermedi," diye şikâyet etti. Hz. Ali daha namaz kılıyordu ve rükûda idi. Serçe parmağını uzatarak yüzüğünü işaret etti. O da gitti aldı. Bu olayı gören Resûlullah: "Hz. Musa'nın, kendisine yardımcı olması için ailesinden birini vezir olarak vermesi için yaptığı niyazı anarak,

(Taha, 25-32) benim de göğsüme genişlik ver, işimi kolaylaştır, bana da ailemden Ali'yi vezir yap ve onunla arkamı kuvvetlendir", diyerek niyazda bulundu. Daha sözlerini tamamlamadan bu ayet nazil oldu: "Sizin asıl dostunuz Allah'tır, O'nun Resulüdür ve namazlarını kılan zekâtlarını veren ve rükû eden müminlerdir" (Maide 55, Hak Dini Kur'an Dili, C 3, S 272). Açıkça görüldüğü gibi, Peygamberimiz ismini anarak Hz. Ali'nin kendisine yardımcı olarak görevlendirilmesini istiyor.

Konyalı Mehmet Vehbi de aynı olayı naklettiği (Hülâsatü-ül Beyan) tefsirinde; Fahr-i Razi, Kazi ve Nimetullah Efendi'nin de, bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğu görüşünde olduklarını nakle-der. (C3-4, S 1252) Hz. Ali'nin Peygamber'in kendi ailesinden biri olduğunu, hatta kendi nefsinden olduğunu açıkça beyan ederler. "Sana iyice bildirildikten sonra gene bu hususta tartışan olursa de ki: Gelin, oğullarımızı ve oğullarımızı, kadınlarımızı ve kadınlarımızı çağıralım; biz bizzat gelelim, siz de gelin. Ondandan sonra da dua edelim ve Allah'ın lanetini yalancılara havale edelim" (Âl-i İmran 61). Ayetten açıkça anlaşılan "oğullarımız" iki torunu, "kadınlarımız" kızı Fatma, "biz" olarak da kendisi ve Hz. Ali'dir.

A. Gölpınarlı bu ayetin nazil olmasından sonra Peygamberimiz Hz. Hasan ve Hüseyin, kızı Hz. Fatma ve Hz. Ali'yi yanına alarak Necran'lılar ile lanetleşmek üzere kararlaştırılan yere doğru yola çıktığını; Sahihu Müslim, Tirmizi, Zamehşeri ve Fahr-ı Râzî'nin tefsirlerinde nakledildiğini yazıyor. Hatta bu olayı Hz. Ömer'in ölümünden sonra tayın edilen Şura toplantısında Hz. Ali'nin dile getirdiğini kaydediyor (100 Soruda Türkiye de Mezhepler ve Tarikatlar. S, 25).

Tevbe suresi (Berâe olarak da biliniyor) Kur'an-ı Kerim de nazil olan en son suredir. Bu surenin nazil olmasıyla Hz. Ali, hem o günkü Arap geleneklerine hem de Cebrail'in haber getirmesi (Tarih-i Taberi Tercümesi C 2, S 504) ile Hz. Muhammed'in adına iş yapmak için en yetkili olanıdır. Hicri 9. sene Hacca giden kabileye Hz. Ebu Bekir'i emir olarak tayın etti. Aynı zamanda müşriklere bir ulti-matom olarak nazil olan Tevbe suresinin ilk kırk ayetini de okuyarak, Beytullah'ı tavaf etmek, çıplak olarak oraya girmelerini yasaklandığını bildirmesini söyledi. Daha sonra Cebrail'in getirdiği haber sonucu Hz. Ali'yi çağırıp, kendi devesine bindirerek, söz konusu ayetleri okuması için peşlerinden gönderdi. Kabileye ulaştığında "Amir olarak mı yoksa memur olarak" mı geldiği sorulunca, memur olarak geldiğini söyler. Kurban günü Akebe de "Ey insanlar ben size Allah Resul'ünün elçisiyim" dedi. Onlar da "hangi konuda?" diye sorunca Hz. Ali Tevbe suresinin otuz veya kırk ayetini okuyarak artık yapılan antlaşmaların bozulduğunu bildirdi (M. Hamdi Yazır; Hak Dini Kur'an Dili. C 4 S 261). Bu ayetleri Hz. Ebu Bekir'den alıp kendisinin okuması için Hz. Ali'yi gönderince, Hz. Ebu Bekir gelip sormuş, bu konuda bir ayet mi geldi yoksa kendisinin bir hatası mı oldu diye sorunca, peygamberimiz hayır bu ayetleri okuması için Haşimilerden birinin olması gerektiğini Cebrail bana bildirdi onun için Ali'yi gönderdim dedi. (Tarihi Taberi Tercümesi C 2, S 504). Burada öne çıkan özellik geleneğin dışında Cebrail'in haber getirmesiyle bir kişinin yaptığı sözleşmeği bozmak için ya kendisi veya kendisine en yakın olan birinin olması olayıdır.

Aksi takdirde bu ayetleri Hz. Ebu Bekir okuyup antlaşmanın bozulduğunu bildirseydi müşrikler buna itiraz edebilirlerdi. (Mehmet Vehbi, Büyük Kur-an Tefsiri, C 5 S 1952).

Her kabileden bir kişinin katılacağı bir gurubun, Hz. Muhammedi öldürmek için gizli planları peygamberimize bildirilince O, da Hz. Ali'yi çağırıp, hicret edeceğini söyleyerek, kendisine birtakım emanetler bırakıyor ve kendi yatağında yatıp, ertesi gün bütün emanetleri sahiplerine ulaştırdıktan sonra peşinden gelmesini söyler. (Kıyas-ı Enbiya, Ahmet Cevdet Paşa. C 1, S 93) O gece, o yatakta yatmanın mutlaka ölüm demek olduğunu bildiği halde Dinin ve Hz. Muhammed'in geleceği için nefisini hiçe sayması sebebiyle Bakara suresi 207. ayet nazil oluyor. "Yine insanlardan bazıları vardır ki, Allah'ın rızasına ermek için kendini feda eder. Allah ise kullarına çok merhametlidir." Burada da açıkça görülen Peygamberimizin kendisinden sonra yerine vekil olarak bıraktığı kişi Hz. Ali'dir.

Peygamberimizin son harbi olan Tebuk seferine giderken bir konaklama yerinde Hz. Ali'ye; "Medine'ye var benim ehli iyâlimi gözet" der. Fakat münafıklar "Resûlullah Hz. Ali'den memnun değildir onun için geri gönderdi" dediler. Bu söylentileri duyunca hemen silahını kuşanıp Resûlullah'ın yanına gitti. Hakkında söylenenleri bildirdi. Peygamberimiz O'nun elini tutarak; "Seni kendi yerime naspettim ve bütün hanümanım sana ısmarladım. Sen bana Musa'ya Harun aleyhisselam yerinesin. Harun Musa'ya nice ise sen de bana öylesin. Ancak şu var ki benden sonra Nebi yoktur" dedi. Ordusundaki hasta ve zayıfları Hz. Ali ile Medine'ye geri gönderdi. (Tarihi Taberi Tercümesi C 2, S 494)

Burada dikkatli gözlerden kaçmayan bir benzetme söz konusudur. Hz. Muhammed, Hz. Ali'nin kendisine yakınlığını bildirmek istediği her yerde Musa ile Harun ismini zikrediyor. Bu benzetmedeki özellik Harun'un Musa'ya yardımcı olması için kendisine verilen peygamberlik görevidir. Onların gerçekten kardeş olmaları burada söz konusu olmuyor. Hele bu hadisin her dile geldiği yerde "Fakat benden sonra peygamber gelmeyecek" ifadesi ısrarla ekleniyor. Çünkü benzetmede kastedilen ne Harun'un peygamberlik sıfatıdır ne de bazılarının bu hadisi anlamsız kılmak için öne sürdükleri gibi, O'nun Hz. Musa'dan önce ölmesi münasebetiyle bu hadiste Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed'den sonra O'nun vasisi olarak görev yapmasına bir delil olamayacağı iddialarıdır. Bu hadiste anlatılan sadece Musa'nın yanında ona yardımcı olması ve onun olmadığı yerde ona vekâlet etmesi için görevlendirilmiş olmasıdır.

Bir başka olayda; Hicretten beş ay sonra Ensar ile muhacir arasında ki muhabbeti pekiştirmek için her bir Medinelî (Ensar) ile bir muhaciri kardeş olarak ilan etti. Hz. Ali'yi kimseye kardeş olarak göstermedi. Buna üzülen Hz. Ali, ben kime kardeş olacağım diye sorunca, sen benim kardeşimsin diyerek aynı isimleri zikretti. (A. Gölpınarlı, Müminlerin Emiri Hz. Ali, S 22). Aynı olay Çağ yayınları tarafından hazırlanan "Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi" adlı on dört ciltlik eserin birinci cildinde bu kardeşlik olayının İslam'ın başlangıcına kadar gittiğini Mekke'de iken bir defasında ashabına "Allah için ikişer- ikişer kardeş olunuz" der ve Hz. Ali'nin elini tutarak "Bu benim kardeşimdir" diyerek, Hz. Hamza ile azat ettiği kölelerinden Zeyd b. Harise'yi kardeş ilan eder. Bu kardeşlik Medine'de de yenilenerek devam etmiş. Bu sebeple birbirlerine mirasçı bile oluyorlardı. Hz. Hamza'nın vasiyetini Zeyd'e yapmasını buna delil gösteriyor. (S 261).

Yirmi üç yıllık tebliğ süresince daha birçok ayet ve hadislerde Hz. Muhammed'in kendisinden sonra (peygamberlik dönemi ve sonrası için) kendisinin yapması gereken işlerde Hz. Ali'yi görevlendiriyor. Bunun böyle olmasını da özellikle istiyor. Ölümünden sonra da bu görevi yürütmesi için O'nu büyük bir itina ile yetiştiriyor. (İslam Tarihi, Şahbender-zâde Filibeli, Ahmet Hilmi, S 207,208)

Son olarak Veda Haccında "Gadirhum" denilen yerde okuduğu meşhur hutbesinde irat ettiği hadis "Ben kimin Mevla'sı isem, Ali de onun Mevla'sıdır" bu hadis hemen- hemen bütün İslam Tarihlerinde naklediliyor. Hatta, Ahmet Hilmi bu hadis ile kendisinden sonra Hz. Ali'nin halife olmasını istediğini tercihinin bu olduğunu söyler.

Burada Peygamber'in tercihinden hoşlanmayanların olduğu ve bir kayırmacılığın söz konusu olduğunu düşünerek yapılan bir itiraz olayını kitabının 208. sayfasında "Siyer-i Halebi" den dipnot olarak nakleder. Peygamberimizin böyle bir hadis irat ettiğini duyan "Hars bin Numan el-Fahri" adında birinin Medine'ye gelerek Peygamberimizin huzuruna çıkar: "Allah'ın birliğine, senin Risaletine iman etmemizi emrettin kabul eyledik. Beş vakit namaz kılmayı, Ramazan ayında oruç tutmayı, zekât ile mallarımızın tezkiyesini ve Haccı emrettin itaat ve kabul eyledik. Bunlara razı olmayıp da şimdi amcanın çocuğunu dahi tafdilen (diğerlerine üstün tutarak) bize efendi kıldın. Bu emir Allah'tan mıdır yoksa senden midir?" diye soruyor. Peygamberimiz

"Vallahi amcamın oğlunu efendi kılan O'dur, ben değilim" diye üç kere tekrarlaması üzerine "Muhammed hakkı söyledi, inanmadık. Allah da bizim üzerimize taş yahut elim azap gönderdi" diyerek huzurdan ayrıldığını, dışarı çıktığında başına isabet eden bir taşla helak olduğunu yazıyor. Bu olayı ashaptan otuz kadarının naklettiğini bildirir. Fakat ashabin bunu böyle anlamadığını, daha sonra gelişen olaylara dayanarak izah etmeye çalışır.

Hilafet meselesi:

Hiz. Ali'nin, Hiz. Muhammed'ten sonra O'nun halifesi olmasına delalet edecek ayet ve hadislerden birkaç örnek verdik. Bu örneklerin hemen-hemen tamamını Sünni kaynaklardan aktardık. "Sünni kaynak" vurgusunu özellikle belirtiyoruz, çünkü aynı kaynaklar bu bilgilerin tam zıttı olan hayal ürününden başka bir şey olmayan bilgilere dayanan iddiaların tesirinden kurtulamayarak Şii'ler hakkında en hafifi "Bidat" olanından tutun "Sapık ve kâfirliye" varan ithamlara yer veriyorlar.

Şimdi bu kaynaklarda yer verilen bilgilere dayanarak, Halife seçimi ve Hiz. Ali'nin niçin halife seçilmediğini yazmaya çalışacağız.

Bu mesele daha iyi anlaşılması için Hiz. Muhammed'in ölümünden birkaç gün öncesinden başlamak gerekiyor. Peygamberimizin hastalığı günden güne ağırlaşınca ashabına çeşitli vasiyetlerde bulunduktan sonra "Bir divit (kalem) getiriniz, size bir vasiyetname yazayım ki, benden sonra delâlete düşmeyesiniz" (Ahmet Hilmi, İslam Tarihi. S 156) bu söz üzerine kâğıt kalem getirdiler. Başta Hiz. Ömer olmak üzere bazıları buna karşı çıktılar. Gerekçe şu idi: "Vasiyetnameye ne hacet, Resûlullah'ı şu hasta haliyle taciz (rahatsız etmek) münasip değildir. Elimizde kitâbullah yok mu, o bize kifayet eder" dediler. Hatta Şube'nin rivayetine göre Hiz. Ömer: "Cenâb'ı Peygamber hummadan mustarip olmakla (ateşinin yükselmesi sebebiyle) sözlerine amel edilemeyeceği" fikrini ortaya attı. (aynı eser) Bu sözlerden sonra artık planlanan düşünceler uygulamaya konulmuş yüksek sesle tartışmalar başlamıştı. Tartışmalardan iyice sıkılan Resûlullah: "Peygamberler huzurunda ahbabının tartışması münasip değildir" diyerek ikaz etmiş, odasından çıkmalarını söylemiştir. Bu yüzden vasiyetname yazmaktan vazgeçtiğini belirtiyor. Aynı yazar bu olanlar karşısında hayretini gizleyemiyor ve devam ediyor: "Peygamber'in ölümüne birkaç gün kala zuhur eden şu müessif hal, cidden tarihçileri şaşırta-cak kadar mühimdir".

Bununla da yetinmeyerek, taraf tutmadan samimi bir tahlil ve muhakeme ile vasiyetname olayındaki "Halet-i ruhiyyeyi" doğru tespit etmenin gereğine işaret ediyor ve ekliyor: "On iki asırdır İslamiyet'te en büyük tefrikayı husule getiren keyfiyet, bu noktalarda bırakılan müphemiyetten (belirsizlik, açıkça söylenmeyen sözlerden) ileri gelmiştir. Öyle bir zamana vasıl olduk ki artık İslâm'ın necat ve itilası (yücelmesi) için hakikati olduğu gibi söylemek lazımdır" diye yazdıktan sonra; konuya ilişkin görüşünü ilgili bölümde açıklayacağını yazıyor.

Peygamber'imizin ölümünden üç gün önce, amcası, Hiz. Ali'yi görüyor, olanlardan, gidişatın pek de iyi olmadığını görür ve Hilafet meselesini Resûlullah'tan sormasını söyler.

Hiz. Ali: "Resul-i Ekrem bu görevi bize tefviz (ısmarlama, bir işi başkasına bırakma) etmezse, başkasına da etmez". Düşüncesiyle böyle bir soru sormaktan kaçınmıştır. Aynı zaman da bu konuda önceden söylenen "Kelimât-ı Muhammediye"yi yeterli olacağına inandığı için bu sözleri Peygamber'in tasdik etmesine gerek olmadığına inanıyordu. (aynı sayfa).

Yazar ilgili bölümde açıklayacağım diye daha sonraya havale ettiği görüşünü 207. sayfada "İlk ihtilaf" bölümünde ele alıyor. Biz bu yazarın görüşlerini daha önce aynen aktardığımız için burada özet olarak vereceğiz.

İhtilafın şiddetini anlatabilmek için O'nun arzusunun hilafına hareket edilmesi ve bunu, ölümüne bir veya birkaç gün kala, tartışma konusu yaparak ve adeta direnerek bu fikrinden (vasiyetname yazma) vazgeçmesine sebep olunması, meselenin önemini ortaya koyduğunu belirttikten sonra:

Ne maksat ile olursa olsun, gerçekleri saklamakla, onları tahrif ederek, çeşitli yorumlarla onları değiştirerek doğru bir Tarih yazılamayacağını belirterek. Kendilerinin olayları olduğu gibi yazacağını söylüyor. Ve görüşünü açıklıyor:

"Ashap hakkında rivayet edilen hadislerin kemâl-i dikkatle tahlilinden anlaşılıyor ki Cenâb-ı Peygamber, İmam-ı Ali'nin kendisinden sonra İslâm'ın riyasetine (reisliğine) geçmesini istiyordu. Çünkü Ali'yi bizzat ve hususi ihtimam ile yetiştirmiş olup bütün esrar (sırlarına) ve umuruna (işlerine) mahrem etmişti" (S 207). Dedikten sonra yazar sonradan olacak olaylara haklılık zemini hazırlayacak bir yorumu, fark edilmeyecek kadar ince bir tevil yaparak ekliyor. "Cenâb-ı Peygamber arzu ediyordu ki İmam-ı Ali'yi o makama ashap getirsin". Tam da burada ciddi bir soru akla geliyor.

Mademki bu konuda önceden söylenmiş "Kelimât-ı Muhammediye" (Muhammed'in sözleri) mevcut, hadislerin tamamı "kemâl-i dikkatle tahlil edildiğinde" Peygamberimizin arzusu da anlaşılıyor; burada ashaba düşen, O'nun sözleri ve arzusuna riayet etmek mi, yoksa biz daha sağlıklı karar verebiliriz diye aksine hareket etmek mi olmalıydı?

Eğer biz bugün bu olaylarda Allah'ın rızası ve Peygamberin arzularına uygunluk yok diyorsak niçin sapık oluyoruz. Orada çıkarlar ön plana çıkmış bir oldu bitiyiyle halife tespit edilmiş ise bunun doğru olduğunu söylemek Müslümanlığın icabı olamaz. Bunu söylerken kimseye de sapık falan demiyoruz. Sadece Peygambere ve onun arzularının aksine bir iş yapılmış. Doğru olanın O'nun istediği şekilde yapılmasıydı diyoruz ve onu da savunuyoruz.

Şia'nın görüşlerinin esasını teşkil eden konuların başında gelen Hiz. Ali'nin, Peygamberden sonra hilafet makamına geçmesine delil olacak ayet ve hadisleri, Ehli Sünnetin önemli kaynaklarından olan Tefsir ve tarihlerden istifade ederek yazdık. Bu yazdıklarımız, yazılması gerekenin bir özeti idi.

Şimdi Şiilerin, Sünnilikten ayrıldığı temel nokta, yukarıda delil olarak sunduğumuz ayet ve hadislerden anlaşılmanın yapılması gerektiği iddiasıdır. Buna itiraz eden Sünnilik ise hayır bu yazılanlar doğru değildir, ne bu ayetlerden böyle bir anlam çıkar ne de bu hadislerden bu iddialar kast edilmiştir diyenlerin yanında, evet bu yazılanlar doğrudur Peygamberimiz de böyle istiyordu. Fakat bu arzusunun açıkça ifade etmedi bu işi ashabına havale etti, onlarda uygun olanı yaptılar zaten onların yanlış yapmalarına da imkân yoktu çünkü onlar Resûlullah'ın güzide sahabeleri idiler.

Bu görüşlere itiraz ise şöyledir: Eğer hilafet konusunda söylenmiş hiçbir söz veya buna delil olacak bir ayet yok ise, yapılan şeylere itiraz etmek sapıklık (kâfir olma anlamında) olamaz. Çünkü itiraz ne bir ayete ne de bir Hadis'e yapılıyor, sadece bir sahabenin görüşüne başka bir sahabe katılmamış olur. Bu iddianın içindeki ikinci çelişki ise şudur: Halifenin kendilerinden olması iddiası ile Beni Sakiyfedeye toplanan Ensari bu düşüncelerinden vazgeçirmek için Hiz. Ebu Bekir'in; halifenin "Küreyişten" olması ile ilgili hadisi nakletmesine ve hastalığı şiddetlenince namazı kıldırması için Hiz. Ebu Bekir'i görevlendirmesini O'nun diğer sahabeye üstünlüğü ve halife seçilmesi için sebep sayanlara hiç itiraz etmiyorlar.

İkinci gurup ise, sadece Hz. Muhammed'e kendisinden sonra gelecek halifeyi tayın etme hakkı vermezler. Fakat birinci halife kendisinden sonraki halifeyi tayın ediyor, ikinci halife üçüncü halifeyi seçmek için şura tayın edebiliyor. Bu yapılanlar, İslam'da bir usulün başlangıcı olarak kabul ediliyor. Burada sahabenin görüşü değil halifelerin görüşü önem kazanıyor. Hastalığı iyice ağırlaşınca Abdurrahman ben Avfi çağırıp; "ne dersin, bu hilafeti Hz. Ömer'e vereyim mi?" diye sorunca:

"Gayet güzeldir. Ve lakin Hz. Ömer'in gönlü dar ve sözü serttir." Diyerek endişelerini bildirince; O'nun şimdi öyle olduğunu hilafete geldikten sonra düzeleceğini söyler. Bu görüşmemizden kimseye bahsetme diyerek gönderir. (Taberi Tercümesi C 3, S 55) Halkı toplayıp hilafeti Hz Ömer'e bıraktığını açıkladığında, kendisine: "Senin sağlığında bile bu halkın Ömer'den neler çektiğini biliyorsun. Şimdi ise O'nu başımıza halife mi dikiyorsun, yarın Hakkın huzurunda ne diyeceksin?" diye soran Talha'ya:

"Ya Rab, senin halkın üzerine, halkının en hayırlısını halife diktim" derim (Tarihi Taberi Tercümesi. C 3, S 56). Bir gün sonra ölecek kadar ağır hasta olmasına rağmen tek belirleyici olduğunu ortaya koyuyor.

Şimdi Hz. Ebu Bekir'in nasıl seçildiğine bakalım. Hz. Muhammed ölmüş, Hz. Ali ağlayarak dışarı çıkınca Hz. Ömer: "Bazı münafıklar Hz. Muhammedin öldüğünü iddia ediyorlar, fakat vallahi O ölmemiştir. Olsa-olsa göğe çekilmiştir. Tekrar gelecek. Hz. Musa'nın geldiği gibi." (Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi. C 1, S 547, Tarihi Taberi Tercümesi. C 2, S527) Diye halka hararetle hitap ediyordu. Daha sonra oraya gelen Hz. Ebu Bekir peygamberlerin de öleceklerini söyleyince O'nun ölümüne inanıyor. Gelen bir haber üzerine Ebu Bekir, Ömer ve Ubeyd'e üçü Ensar'ın halife seçmek için toplandıkları Beni Said'in evine gidiyorlar. Tartışma uzayınca Hz. Ebu Bekir; halifeler Küreyişten olur hadisini söyleyince: Ensar öyleyse biz Hz. Ali'ye biat ederiz dediler. Hz. Ali ise Peygamberimizin defin işleriyle meşgul oluyordu. Seçim olayını Taberi'den takip edelim.

Hz. Ömer yine ihtilaf olur, diye endişelenir ve Hz. Ebu Bekir'e:

"Ey Ebu Bekir, elini uzat biat edelim ki Küreyiştensin."

Hz. Ebu Bekir dedi: "Sen uzat seninle biat edelim."

Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'in elini tutup çekti ve ona biat etti" (Taberi C3, S 6). Böylece halife seçilmiş oldu. Artık ona biat etmeyen asi olacaktı.

Şimdi de, kısaca Hz. Osman'ın nasıl halife seçildiğine ve onu seçen şura da yer alanların kim olduğuna ve bu Şûra'yı tayının eden Hz. Ömer'in talimatlarına bakalım:

Halife kendi oğlunu seçilmemek kaydı ile Şûra'da hakemlik görevi verdi ve başta Hz. Ali, Hz. Osman, Hz. Zübeyir b. Avam, Hz. Saad b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf ve Hz. Talha olmak üzere altı kişilik şura heyetini seçti.

Bu heyetin rahat çalışması için de Hz. Ebu Talha el-Ensari ve elli kişilik bir gurubu da Şura'nın toplanacağı evin kapısında beklemek için tayın etti. Üçüncü günün sonunda bir kişiyi Halife seçemeyip ihtilafa düşerlerse, bu eli kılıçlı adamların görevini gelin Taberi'den takip edelim: "Hz. Mikdad b.Esved'i de çağırıp ona da dedi: Seni de Hz. Ebu Talha'nın üstüne müvekkil (vekil) tayın eyledim. Tâ onları toplayasınız. Ve dedi: O beş kişinin biri muhalefet ederse onu öldürün. Eğer ikisi üçüne muhalefet ederse o ikiyi öldürün, diye tembih ve ihtimam eyledi." (Taberi, C 3, S 141). A. Cevdet Paşa şöyle devam ediyor; "Eğer üçü bir kişi üzerinde karar verir üçü muhalefet ederse Abdurrahman b. Avf'ın içinde bulunduğu tarafa uyun, muhalefette ısrar edenleri öldürün" talimatını verdi. (Kıyas-ı Enbiya, C 1, S 422) Bu Şûra'ya seçilenlerin kim olduğuna bakılınca, bunların Hz. Osman'ı seçmek için görevlendirildiği çok net bir şekilde görülür. Hele buna eli kılıçlı, elli kişiyi de eklerseniz aksi fikir belirtmenin ne demek olduğu tamamen anlaşılır.

Şura'da kendisine en çok yetki verilen Abdurrahman b. Avf Hz. Osman'ın kız kardeşinin kocası, Saad b. Ebi Vakkas ise Abdurrahman'ın amcasının oğlu ve onun anası ise Ümmeye'nin oğlu Sufyan'ın kızı idi. Talha Teym boyundan idi; Haşimoğulları ile devamlı kavgalı idiler. Zübeyir'in ise daha sonra oğlu ile Hz. Ali'ye karşı isyana kalkması asıl niyetini ele veriyor. Bu soy-boy yakınlığına, şura da yer alanların müşrik akrabalarını, Müslümanlar ile yapılan harplerde büyük çoğunluğunun Hz. Ali tarafından öldürülmüş olmasının getirdiği kin ve nefreti eklerseniz bu Şûra'dan kimin çıkacağı baştan belli oluyor (A. Gölpınarlı, Tarih boyunca İslâm mezhepleri ve Şiilik. S 75). Yorumunu yapan Gölpınarlı'ya, Sayın Fığlalı Hocanın verdiği cevap çok ilginçtir.

“Elimizdeki vesikalar, söz konusu şahısların Gölpınarlı tarafından belirtilen akrabalık münasebetlerini teyit etmekle birlikte, bu soy yakınlığının şuranın kararına ne derecede tesir ettiğine dair her hangi bir açıklama veya ipucu getirmediği için, Gölpınarlı'nın bu yorumunu kabul veya ret hususu ortadadır. İslâmiyet'in çıkışı sırasında yapılan harplerde birçok Müslüman'ın, müşrik akrabasını öldürmüş olması sebebiyle hâlâ içlerinde yatan intikam ve kin duygusuyla Hz. Ali'ye rağbet etmedikleri ihtimalini gözden uzak tutmamak gerekir” (Prof. Dr. Ethem Ruhi Fığlalı, İmâmiyye Şia'sı. S 49,50). Derken aslında itiraz ettiği Gölpınarlı'yı teyit ediyor.

Bu konuda bir ipucu arayan sayın hocamıza ve kendisi gibi düşünüp Şia'nın burada sahabeye haksızlık ettiğini düşünenlere sormak istiyoruz. Bir tarafta, dinimizi ve onun tebliğcisini her fırsatta yok etmek isteyen müşriklere karşı savaştan ve birçoğunu öldüren bir Ali, öbür tarafta sonradan Müslüman olmuş bu müşriklerin akrabaları. Aradan yaklaşık elli yıl geçmesine rağmen akrabalarını öldürdüğü için Ali'ye duyulan kin ve nefreti unutamayan, cennetle müjdelenmiş büyük sahabeler. Hz. Muhammed'in her anında ona yardımcı olmuş ve “Zülfikâr gibi kılıç, Ali gibi yiğit gelmemiştir” sözleriyle taltif edilmiş, Hakkında ayetler nazil olmuş Ail'yi, kılıcıyla ve adaletiyle koruduğu dinin halifeliğine seçmeyecekler, gerekçeleri de bu dini doğduğu yerde boğmak isteyen akrabalarını öldürmesi. Ali özel bir iş için mi onları öldürmüştü yoksa, Mensubu olmakla şeref duyduğumuz bu dini yaşatmak ve yaymak için mi? Bize göre özel bir iş olmadığı için, bu kin Ali'nin şahsında O'nun mensup olduğu aileye ve O'nun din anlayışınadır. Ehli Beyte yapılan zulmün arkasında bu kabilelerin olması ise bir tesadüf olmasa gerek.

Sözü fazla uzatmadan olayları yaşamış olan Hz. Ali'nin kendisinden dinleyerek bitirelim. Altı ay sonra Hz. Ebu Bekir'e niçin biat ettiğini ve diğer halifelerin, halifeliğini ve seçilme şekillerini nasıl değerlendirdiğini, meşhur “Şıksıkıyye Hutbesinde” dile getirmiş. Birkaç satır nakledeyim.

“Ant olsun Allah'a ki filân, (Hz. Ebu Bekir) onu bir gömlek gibi giyindi; oysa daha iyi bilirdi o, ben hilafete nispetle değirmen taşının mili gibiydim; hilafet benim çevremde dönerdi: sel benden akardı; hiçbir kuş uçtuğum yere uçamazdı. Hilafetle arama bir perde çektim; Düşündüm; kesilmiş elimle hamle mi edeyim; yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı edeyim?

Gördüm ki sabretmek daha doğru; sabrettim; ettim ama gözümde diken vardı, boğazımda kemik vardı; mirasımın yağmalandığını görüyordum. Birincisi, ona falana (Hz. Ömer'e) verip gitti.

Ne de şaşılacak şey ki yaşarken halkın kendisini bırakmasını teklif ederdi; Ölümünden sonra yerine öbürünün geçmesini sağladı. Bu iki kişi hilafeti, devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar. O, hilafeti, düz ve düzgün olmayan çorak bir yere attı; sözü sertti, insanı yaralardı; onunla görüşüp buluşamı incitirdi... Uzun bir zaman, çetin mihnetlere düştüm; sabrettim; derken o da yoluna düzül-dü; halifeliği bir topluluğa bıraktı ki ben de bunların biriyim sanıldı.

Allah'ım, sana sığınırım; ne de danışma topluluğuydu bu. Onlardan benim hakkımda, birinci-siyle ne zaman bir şüpheye düşen oldu ki bu çeşit kişilere katıldım ben? İçlerinden biri, hasedinden gerçekten saptı; öbürü, damadı olduğundan ona uydu, benden yüz çevirdi; öbürleri de öyle işler ettiler ki anmak bile çirkin.”

Hz. Osman dönemini değerlendirirken de “ Onunla beraber babasının oğulları da işe giriştiler; Allah malını, ilkbaharda devenin otları, çayırı-çimeni yiyip semirmesi gibi yediler, semirdiler. Sonunda onun da ipi çözüldü; hareketi tezce yaralanıp öldürülmesine sebep oldu”.

“Derken, halkın benim etrafıma, sırtlanın boynundaki kıllar gibi üşüşmesi kadar beni ezen bir şey olmadı.

Ama işi elime aldıktan sonra bir bölük, bey’atten döndü; ahdini bozdu. Öbür bölük ok yaydan fırlar gibi fırladı, inancından vazgeçti, öbürleri de itaatten çıktı.

Ama şunu da bilin ki ant olsun tohumu yarana, insanı yaratana, bu topluluk, bey’at için toplanmasaydı, Allah’ın, zalimin doyup zulmetmemesi, mazlumun aç kalmaması hakkında bilginlerden aldığı ahd-ü peyman olmasaydı, hilafet devesinin yularını sırtına atardım; ümmetin sonuncusunu, ilkinin kâsesiyle suvarır giderdim. Siz de anlamışsınızdır ki şu dünyanın değeri, bir dişi keçinin ak-sırığından da değersizdir bence.”

(Neh’ül- Belaga, Tercümesi, S 168, 169, A. Gölpınarlı). “Hz. Ali’nin Hutbeleri, vasiyetleri, emirleri, Mektupları, hikmet ve vecizelerinin toplandığı kitap.”

Hilafet meselesini biz sayfalar dolusu anlatsak bile Hz. Ali’nin yukarıda birkaç satırda anlattıklarını anlatamayız. Bu sözlerden sonra söze hacet yoktur.

